

ESTICA

A.4173.

HIS
DI
LIV

ESTICA

A-4173

29
6

29 666 1000

Scott
MS 178, 562

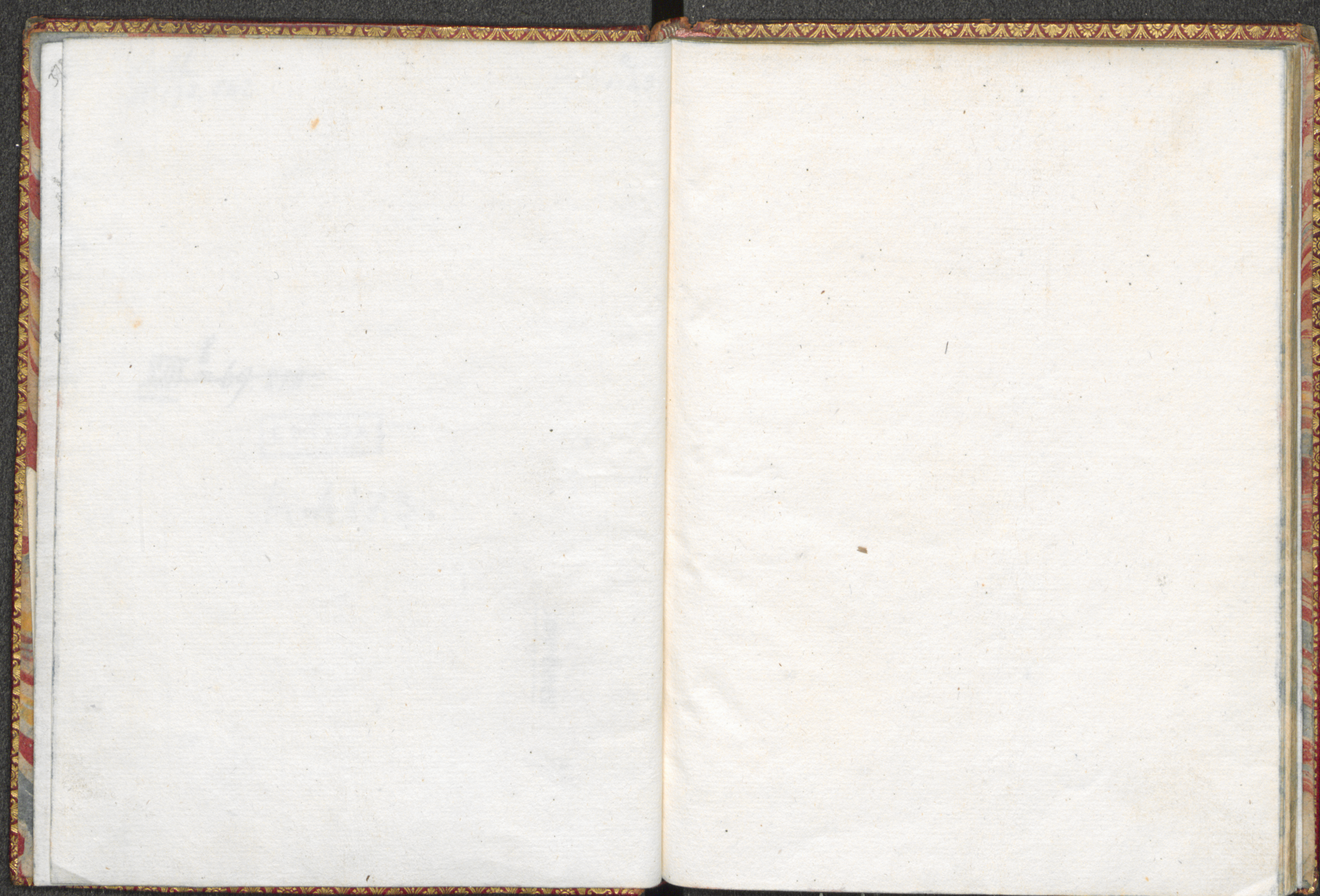
R
1229

XIII⁶ = 69.218.

ESTICA

A-4173.

orten

HISTORIA
De
LIVONIA:

Quam,
Deo Duce atq; Auspice,
In
Regiâ Academia GUSTAVIANâ,
qua Dorpat est ad Embeccam,
ORATIONE SOLENNI
In Auditorio Majori, die 9. Mar.
tij, horâ 12. merid: Anno 1639. pub-
licè pro concione Posteritati consecrabat

JACOBUS SCOTT,
Nob. Livonus.

Dorpati typis Acad. Anno 1639.

S.^z REGIÆ Maj.^{is} REGNORUMQ; Sveciæ &
Gothiæ Senatoribus, respectivè Tutoribus
& Administratoribus,

ILLVSTRISSIMIS ET MAGNIFICENTISSIMIS
HEROIBVS AC DOMINIS,

DN. JACOBO DE LAGARDIE,
Comiti in Beckö / L. Baroni in Ekholmen / Do-
mino in Rolcka / Risda & Runö / Equiti Aurato, Regni Sve-
ciæ Archimarschallo, & Generali Exercituum Præfecto,
Collegij Martialis Præsidi, Judiciq; Provinciali
Uplandiæ:

DN. AXELIO OXENSTIER-
NA, L. Baroni in Rimticho / Domino in Ekholme
& Tydhön / Equiti Aurato, Regni Sveciæ Cancellario, & per
Germaniam nec non ad Exercitus Legato, atq; Evangelici
fœderis ibidem Directori Generali, Judici Provin-
ciali Bothniæ Occidentalis;

Dnps. suis Meccenaribus & Susceptoribus
submissè devenerandis,

Hanc
Livonici orbis fata eloquentem
HISTORIAM,

humiliter
D. D. D.
JACOBUS SCOTT.

Cujus Manus fundavit Terram, Nobiscum
DOMINUS.

Dest Vniuersale illud Diluvium; quod incidit Anno Mun-
di Conditi 1656. cum natura à Deo ter Opt. Max. esset re-
stituta, & in Terram novæ colonie deducta, & Orbis ter-
rarum usque ad dios Phaleg toti humano generi fuisset com-
munis, Gen. 10. v. 25. Inde divisit Altissimus Gentes, &
separavit filios Adam, Deut. 32. v. 8. Semo, Asia; Chamo,
Africa, & Iapheto cessit Europa. Habuit Japhet filium Gomer, cujus filius se-
cundogenitus fuit Riphath, Gen. 10. Inde Riphath profecti sunt ad terras
Aquilonares; & montibus Riphath, quos jam Sudetes vocant, nomen de-
derunt. Riphath postea dicti sunt Sarmatae vel Sauromatae, ab oculis la-
certarum; οὐροὶ enim lacertam, & οὐλὴ oculum significat. Populus
principio fuit vagus, inter Borysthenem & Istrum in Mæoticam paludem
vergentes. Postea sese late diffudit; prout jam Sarmatia Europæa divi-
ditur in Poloniam, Russiam Meridionalem sive Nigram, in Lithuaniam,
in LIVONIAM, in Podoliam, & quis singulas Gentes inclyras in specie
brevisiter enarraverit? LIVONIA, Patria nostra est dulcissima, quæ, quod
Anno à diluvio 427. sicq; Anno Mundi Conditi 2084. à LIVONIS vel
LEVONIBVS, ab Esthonibus & Curetibus fuerit habitata, luculenter ce-
stantur Chronica Regni Sveciæ & Gothiæ. Namq; BERICO, Rex Sve-
corum & Gothorum, Anno à diluvio 836. (& sic Anno Mundi C. 2493.)
Rex electus, oratione solenni in comitijs retulit, quomodo Esthones, Liv-
ones & Curetes, quamvis à Gothicis litoribus vasto mari separati; tamen,
ut populi potentissimi, per 410. retrò elapsos annos; quibus domesticâ sedi-
tione Sveones & Gothi laborarent; Svecicas terras vario Marte pressissent
& invassissent. Paulin. in Histor. arch. l. 3. c. 1. Rex Svecorum externus,
Augus dictus, contra fortissimos Curetes bellum grave movit: & inde Rex
externus Amalus, Curetes vicit: qui sequentibus temporibus cum rebellassent,

& *Esthonicam*, gentem indomitam, sibi conjunxissent: Rex *Amalus*, internum Regem *Svecorum* *Gorbilam* (qui An. M. 2756. constitutus est) in societate belli vocavit; & terrâ mariq; commisso praelio, *Esthones* & *Curetes* vicerunt; qui, parâ victoriâ, non modò *Amalo*, sed & *Gorbila*, parere iussi sunt. *Paul.* in *Hist. Arctoâ*, l. 2. c. 9. *Hotebrotus* (qui An. M. 306.). Rex *Svecia* designatus est) vindicavit *Esthones* ac *Curetes*, & maximâ strage humiliavit: d. l. c. 13. qui tamen *Grymerum* (Regem *Svecia* An. M. 3456. renunciatum) ceperunt, *Joh. Goth.* l. 4. c. 3. Contra: *Tordo I.* (Rex electus An. M. 3496.) *Esthones* & *Curetes* magno praelio fugavit, *J. G. l.* 4. c. 4. *Ericus II.* (Rex Anno M. 3741. proclamatus) *Esthones* & *Curetes* sibi subiecit: *J. G. l.* 4. c. 11. *Lindormus* (Rex *Svecia* An. 3795. saluatus) *Esthones*, *Gothos* adorientes, fugavit; & alterâ vice redeuntes, constantissimè vicit. Hinc, cum natus esset *Salvator noster JESVS CHRISTVS*, exercitus *Geirici* (qui in Regem *Gothorum* Anno Christi 4. sublimatus est) *Esthones* & *Curetes* vicit; *J. G. l.* 5. c. 1. & 2. *Ingemarus II.* dictus *Canutus*, (qui Anno C. 453. Rex *Svecia* inauguratus est) *Livonos* & *Curetes* subegit. *Arthus* (qui Anno C. 630. Rex *Svecia* constitutus est) contra *Livonos* & *Curetes* feliciter bella gessit: *J. G. l.* 8. c. 40. *Ericus VII.* Victoriosus dictus (qui Anno C. 917. in regno successit) *Livonos*, *Esthones* & *Curetes* subegit, & eorum terras in potestatem redegit. Haecenus autem *Livonos*, *Esthones* & *Curetes* vixerunt ut *Hamaxobitæ*, pro sedibus plaustra habentes: vid: *Pompon. Mela* lib. 2. Donec Anno Christi 1159. mercatores *Bremenses*, per maria navigantes, vi tempestatis acti, in *Livoniâ* pervenerunt; qui provinciâ successivè in politiorem Reip: formam erexerunt; domusq; & urbes condere ceperunt; & itâ Germani, terram illam sibi subicere; & ad Christum convertere, paulatim inceperunt. Principiò prafuere soli Episcopi: quib; Anno C. 1204. accessit ordo *Ensignerorum*; qui Anno C. 1234. transcriptus est in *Ordinem Crucigerorum*, sive in *Ordinem Teutonicum*, in *Borussiâ*. Et Anno C. 1522. Magister ordinis *Teutonici* in *Livoniâ*, cum successoribus in Principem *Romani Imperij* est adoptatus.

Sed (1) mala luxuries, (2) furiosa libido, (3) Tyrannis,
O quantis *Livones* implicuere malis!

Magnus

Magnus Dux Moschovia *Iohannes Basilij*, cum Regna *Tartarorum* *Cazan* & *Asiracan*, Anno 1551. expugnasset, animum ad *Livoniâ* subigendam transulit. *Livones* in publicis Imperij comitiis, Anno 1551. *Augusti Vindelicorum* habitis; Imperatoris *CAROLI V.* & *Romani Imperij* auxilium implorârunt. Sed cum *Cesar* bello *Turcico* impediretur, datâ Anno 1553. aureâ bullâ, *Livonibus* concessit, ut apud Regem *Svecia* & vicinos Principes tutelam quærerent. *Paulin.* in *Hist. arct.* lib. 1. c. 30. *Revalienses* ad Regem *Dania* confugerunt; sed cum nullû esset contra *Moschum* subsidium, qui maximam jam *Livonia* partem erat depopulatus; *ERICI XIV.* Regis *Svecorum* auxilium, Anno Christi 1560. implorare sunt coacti; qui, ut & deinde Fratres Reg: Maj: Divi Reges *Svecorû* *JOHANNES III.* & postea *CAROLVS IX.* ejusq; successor Filius Divus *GUSTAVVS ADOLPHVS*, cum Deo, ab *Aris* & focus *Livonicis*, vim hostilem victricibus armis reprefferunt. Cum *Magno Duce Moschovia*, Anno 1618. die 29. Iunij, pax in omne arvû solenniter fundata est. Et, *Serenissima* ac *Potentissima* Princeps ac Domina, Dn. *CHRISTINA*, *Svecorum*, *Gothorum* *Vandalorumq;* Regina electa, ac Princeps *Hereditaria*; *Magna* Princeps *Finlandiæ*; *Dux* *Esthonia* & *Carelia*; *Domina* *Ingria* &c. *Domina* & *Regina* nostra *Clementissima*; Deo Duce & Auspice, Anno 1635. mense Septembri, pro terris hisce inducias 26. Annorum, usque ad 1. diem Iulij veteris Calendarij, Anni 1661. feliciter cum *Polonis* firmavit; quæ, ut tandem in æterna pacis fœdera transeant, devotè à Deo Trinuno precamur.

Fuit Terra *Livonica* ante motus *Bellicos*, quos *Moschus* Anno C. 1551. movere incepit, velut *Paradisus Domini*; sed postquam adscendit Gens illa ad bellandum in similitudinem aquila cum impetu volantis; ut solitudo deserti apparet! Ante faciem gentis fuit ignis vorax, & post eam exurens flamma! Est tamen *Livonia* magnificentia, jam non locus desertus, in quibus homo non habitat; Sed Christi Professione, ac sincerâ Evangelij predicatione metienda.

Quam rem; Generosi, Nobiliss: & verè Magnanimi Herois & Domini Dn. *IACOBI SCOTTEN*, p. m. *Hereditarij* in *Peib/ Fennes* *ben/ Sara* & *Tollerhoff/ à S. Reg. Maj.* constituti *Chiliarchi* incluyi

Ecce Filius Nobiliss: & Praestantiss: Dn. IACOBVS SCOTT, Nob. Livon9, solerter meditari cepit; & doctè ac methodicè à se conscriptâ Oratione, Deo annuente, hodiè hora 12, meridianâ, publicè in Auditorio Majori pro concione eloquetur.

Perillustrem & Generosissimum Dominum, Dn. BENEDICTVM OCHSENSTIERNA, L. Baronem in Ekebysholm & Sûderboo / Dominum in Rappien / S. Reg. Maj. Regniq; Svecia Archistabulatore, per Livoniam & Ingriam Generalem Gubernatorem &c. Dominũ nostrum Gratosissimum, humiliter:

*Magnificum Dn. Rectorem, Generosos & Illustres Dn. Barones; Admodũ Rev. Nobiliss: Consultiss: Experientiss: Clariss: & Excellen-
tiss: Dn. Patres Academia, Collegas nostros observanter colendos, re-
verenter:*

*Nobilitate Generis, Doctrinâ & Humanitate Ornatiss: Dn. Studi-
osos, amicè invitatos atq; rogatos volumus, ut dicto tempore adesse haud
praeventur. Intelligent, quàm verè (proh!) 20. die Feb. Anno C. 1579.
scripserit Dn. M. Theodorus Sorbachiũs, quandò infelicem tunc tempo-
ris Livoniam, ad GERMANIAM, velut Germanam Sororem,
itã introduxit loquentem:*

Disce meo exemplo, peccatis fræna negare,

Incluta Germanis subdita Terra Viris.

Me mea luxuries, me cœca libido, tyrannisq;

Hæc tria, me tantis implicuere malis.

Hæc tria verterunt olim clarissima Sceptra,

Hæc tria sunt luctus jam quoq; causa mei!

Pœnitet, heu! serò scelerum me pœnitet: at nunc

Quid juvat amisso elaudere septa grege?

Si tamen ô Germana sapias Germania felix,

Disce meo exemplo fræna negare malis.

Dum te fata trahunt studia ad meliora, sequendum est;

Tempore qui Fatis paruit, haud periit.

Ultrix Dextra Dei quò tardius exit ad iram,

Hoc gravius tandem, cum furit illa, ferit.

Per scriptum Dorpati, 9. die Martij, Anno 1639.

V. J. G. humiliter,

V. M. I. R. & C. reverenter,

V. P. & H. amicè colens,

LAURENTIUS LUDENIUS, Holst. PH. & J. V. D.

Post, C. Professor Juris, Oratoria & Poësis,

HISTORIA DE LIVONIA.

Berillustres atq; Generosissime Domi-
me, Dn. BENEDICTE OCHSEN-
STIERNA, L. Baro in Ekebys-
holm & Sûderbo / Domine in Rappien / S. Reg. Maj. & Regni Svecia Archistabulator, per Livoniam & Ingriam Generalis Gubernator, &c. Domine Gratosiss-
sime:

*Magnifice Dn. Rector; Illustres & Generos-
Domini Barones; Admodũ Reverendi, Nobi-
lissimi, Consultissimi, Experientissimi, Excellen-
tissimi, Clarissimi, omnium ordinum Academia
hujus Patres dignissimi, studiorum meorum Fau-
tores omni observantiâ ac honore unice colendi:*

*Tuq; Studiosorum Corona Nobilissima, Or-
natissima, Doctrinâ & moribus Politissima:*

Dixero, & non abs re cum Cicerone dixero; quod Patriâ nihil sit dulcius.

*Sanè, ut Latinæ parens eloquentiæ, omnia accura-
tè; ità & hoc ipsum non sine singulari spiritu proferre
voluit effatum.*

Quippè,

*Exordij
Propositio*

Laus d. 31.

Mens dicti.

Quippè, indigitare animus est; licet Liberorum; Cognatorum & Amicorum dulcedine tangamur: quod tamen dulcissima Patria omnium amorem in se contineat.

Ratio 1.

Nec id injuriâ: Siquidem, secundum DEUM, omnia nostra commoda à Patriâ accepta quod habemus, profitemur.

2.

Patriæ salus, non modò publicum bonum comprehendit, sed in Reipub. salute, simul & privatorum omnium commodum salusq; agitur; quæ ita in se apta connexaq; sunt, ut alterû sine altero stare non possit; quandoquidem cadente Rep. & in servitutem ruente, nullus privatorum, fortunas, honorem, vitamq; præ hostium avaritiâ & crudelitate servaverit.

Transitio.

Nec verò quis vestrum erit, qui in ambiguas cogitandi curas deveniat, quorsum hæc mea evadat Oratio?

Narrationis

initium 1.

Fuerunt enim homines, qui Patriam suam contempserunt; qui, nescio quo fato provocati, dixerunt, Patria est, ubicundq; benè est.

2.

Diogenes erat, qui se civem Mundi appellitabat.

3.

Socrates, Mundanum se, & totius mundi incolam atq; Civem esse profitebatur.

Adidit.

Sanè, facilè patior, quemlibet suo abundare sensu: Interim tamen mihi condonari precor, si dixerò; quod placeat mihi Platonis effatum, quandò inquit; Nullam in terris majorem esse charitatem, quàm quæ cum Patriâ est unicuiq; nostrum. Hæc parens, hæc nutrix omnium; hæc, artibq; opibus, disciplinis instruit; dignitatibus ampliat; omnia ad suorum civium commoda & ornamenta refert; amat hæc, & vult ipsa amari; tueturnos, nec vult negligi.

Consequens

Quibus ita cognitis; quilibet intelligit, quod Patria à suis Civibus exigit officia:

Intelligit, quod verè scripserit Ovidius, quandò scripsit:

Nescio, quâ natale solum dulcedine cunctos

Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Hinc ergò provocatus;

De Livoniâ, ut Patriâ meâ dulcissimâ, paucis dicam.

Transitio.

Propositio.

A. I. quod si mihi à vobis aures benevolas attribui concediq; sentiam; perficiam, annuente Deo, ut hanc Livoniam, inter totius Orbis præcipuas Provincias putetis asciscendam fuisse.

Petitio (a)

Tume Christe, juva: conatum dirige nostrum,

In laudemq; tuam desinat ille labor.

(b)

Quod dùm spero; Condonabitis mihi, si statim in ipso meæ expositionis limine dixerò; quod Nomina, toti Provinciæ, & partibus ejusdem, singularem laudem concilient.

*Expositio
ejusq; arg.
1. à Nomina*

Dicant licet multi, quod de Nominis Livonici origine nihil certi asseverare audent: tamen mihi suffecerit, quædam hoc loco ex Antiquitatis voto desumpta proferre.

*Transumptio
1. membris*

Sic enim cum Balthasaro Ruffovio è Chron. lib. 1. dixerò: quod Byfflandt / quasi Blyfflandt / vocetur; id est, Livonia dicitur, quasi habitatione & mansione digna provincia.

Ratio (a)

Sunt alij, quibus Byfflandt derivatur, quasi ein Rewesslandt; ac si dicerent, Livonia, ob bonitatem dicenda Bononia.

(b)

Si tamen accuratiùs rem inspicere voluerimus, faceri cogimur, quod à suis Regibus & inhabitatoribus, qui Livones dicti sunt, hoc nomen terra hæc acceperit; prout adhuc illi, qui inhabitant tractum littoralem ab

(c)

B

urbe

Incidens. urbe Rigenſi, ac oſſio Dunz, verſus arcem Salinum & urbem Pernoviam, in ſpecie Livi, ſive Livones vocantur.

Transump.
2. membri. Hinc, cūm hæc Provincia olim in tres partes fuerit diſtincta; ſcilicet, in Eſthiam ſive Eſthoniam, Letthiā & Curlandiam; hæc nomina, amplitudinem Gentis ac Regionis declarant.

Ratio 1. membri. Namq; Eſthia, dicitur Germanicè Eſten / quaſi dicas Eſten / prout id liquet ex aliarum Hiftoriarum exemplis; ut, cūm inquit Alſtedius in Hiftoriâ Academia- rum: Academia Cantabrienſis in Britannia à Sigeber- to Eſtangelorum, id eſt, Angelorum Orientalium Re- ge, conſtituta eſt.

Ratio 2. membri. Letthia, à Lecturnis populis quod nomen accepe- rit, veriſimile eſt.

Ratio 3. membri. Curlandiam à populis, quos Curetas appellave- runt, nomen reportaſſe, ſunt qui volunt; qui ipſi à Cu- ro, Rege quondam ſuo, dicti ſunt.

Incidens. Ad Curlandiam pertinet Semgallia, à Sem / quod Lingua Letthicâ, vel Curlandicâ, ſignificat terram; & Ball / caput vel terminum notat; quaſi dicas, caput & terminus eſt terræ Curlandiæ ad fluvium Dunam.

2. Arg. & Sit. Nec modò præclara Nomina, ſed & ipſe ſitus Regi- onis, ob loca vicina non exiguam gloriam huic terræ conciliat.

Ratio. Etenim, Livonia verſus Ortum vicinos agnoſcit Moſchos, à quibus diſterminatur lacu Peibas & Indri- câ fluvio in Dunam illabente; verſus Auſtrum, jungi- tur Lithuanix & Boruffiæ: verſus occidentem porrecta eſt ad mare Balthicum, longitudine centum vinti- quinq; milliarium Germanicorum: verſus ſeptentri- onem, ſinus Finnicus hanc terram lambit, & ſinu illo trans-

transmiſſo Gentem Finnonicam habet conterminam, ita ut Livonia in latitudine quadraginta milliaria com- plectatur.

Et, Deo benedicente, terrarum tractus tantâ ſoli fertilitate abundat, ut nihil deſit, quod ad viram hu- manam ſuſtentandam eſt neceſſarium. *Arg. 3. fertilitate ſoli.*

Quippè, Regio omnis cūm ſit plana, & fertiliſſi- ma; frumentum tantâ copiâ profert, ut in annonæ ca- ritate vicinis quoq; Regionibus ſubſidio veniat. *Ratio 10.*

Abundat optimo lino, & armenta alit plurima. *2.*

Sunt in ſylvis Lupi quàm plurimi, quorum rapa- citatem per totum ferè annum Incolæ haud exiguo cum damno experiuntur. Verùm, uti vulgaris fama eſt, majus illud reputatur diſpendium, quod alicubi vivant adhuc ruſtici gentiles, qui circa feſtum nativi- tatis Chriſti, in Lupos converſi, mirâ ferociâ in genus humanum, & cætera animalia bruta ſœviunt. *3.*

Aliàs Livonia in ſylvis nutrit Urſos, Alces, Vulpes, Lynces, Martes, Zebellos, Hermelinos, Caſtores, Le- pores, qui non ſecus ac apud Helvetios in Alpibus, pro anni tempore colorem mutant, ut qui in ſtate erant cinericei, in hyeme albi habeantur. *4.*

Interim ultrò largior, quod Vinum & Oleum, & alia nonnulla, quæ terris mitiori cœlo ſubjectis à Deo conceſſa ſunt, huic Patriæ meæ Livoniæ ſint denegata: *Occupatio.*

Dixerim tamen, quod quibus eget, ea ex alijs Re- gionibus advehantur copioſiſſimè; ſicq; eſt eorum, quibus hæc terra abundat, exportatio; & eorum qui- bus eget, frequens importatio. *Solutio.*

Et ſunt omnis generis Aquæ, quæ hanc terram plurimùm beant. *Arg. 4. ab aquis.*

Sic mare Balthicum; ſinus Magnus Livoniæ, & ſi- nus *Ratio 11.*

hus Finnicus: non modò omni marinorum piscium genere hanc terram faciunt affluere; sed & Navigationum proventu amplificant.

2. Sunt Lacus admodum insignes: prout Peipis, (qui & Beibg, & Peipus dicitur,) in longitudine habet quindecim, & in latitudine septem milliaria, in quem ultra septuaginta duo flumina influunt, ut sic omnium piscium genere abundat. Lacus Dortzgerff/ in longitudine, septem; in latitudine, duo milliaria complectitur. Sunt & alij Lacus minores, qui vario piscium genere hanc terram reficiunt.

3. Fluvij navigabiles præcipui sunt: Duina, Ptolemao, Rubo, Peucero; qui è lacu in sylvâ provincie Rschoræ in Moschoviâ proveniens, per Lithuaniam & Livoniam profluens, duobus miliaribus infra Rigam in magnum sinum Livoniæ, & postea in mare Balthicum se exonerat. Est Embecca, vel Beca, quæ dicitur, quasi mater fluviorum; siquidem Emma/ Esthonicè matrem, & Bed/ rivum notat, & in Peipum lacum influit. Est & Nerva vel Narva: ut silentio jam involvam cæteros Fluvios minores plurimos, Stagna, Paludes, Rivos & Piscinas, quibus hæc terra irrigua est, & captis piscibus beata.

Arg. 5. ab incolis & Urbibus. Terra & Provincia, cum sit rerum fertilis; quos homines retrò aluerit, & etiamnum nutriet, est cognoscendum.

Prop. 1. Sic dixero, quod antiquissimis temporibus Gentes hic habitantes, fuerint Barbaricæ, & cultui idolorum addictæ.

Ratio 1. membri. Etenim antè, quàm à Bremensibus hæc terra Anno Christi 1158. inveniretur; Incolæ totius Provincie feris moribus fuerunt præditi: ignoraverunt Pagos, Vicos, Civitates,

Civitates, Arces & Tempia. Et quia pro sedibz plaustra habebant, dicti sunt Hamaxobitæ: Fuerunt pars populi Sarmatici in Europâ, prout & reliquæ Gentis, ruri adhuc alicubi degentis, testantur.

Et, cui non idolomania Gens fuit addicta? Ut Deos coluit, Solem, Lunam, Stellas, Serpentes & alia Bruta animantia. Habuit Lucos suis Dijs & Idolis sacros: & adhuc ex Rusticis multi in sylvis ritu gentilium vivunt; mortuum aliquem terræ mandaturi, genialiter circa cadaver epulantur, & defunctû invitant ad bibendum, cattabo etiam superinfuso: Postea deponunt in sepulchrum, & addunt ei securim, cibum, potum & nummos aliquot pro viatico, & inclamant: Abi in alium orbem, Teutonibus imperaturus, quemadmodum tibi tuisq; imperârunt.

Sed postquàm Anno 1158. Bremenses in hanc terram pervenerunt, successu temporis Livonia varijs urbibus efflorere incepit.

Sic enim Esthonia divisa est in varias Provincias, quarum quælibet suis gaudet Urbibus & Pagis.

Quippè, in Boreali littore ad sinum Vandalicum habetur provincia Harria, cujus metropolis est Revalia; huc spectat Pades, Cœnobium Brigittæ, & Fegefeur.

Similiter ad sinum Vandalicum est Provincia Wieria, in quâ sunt Wessenburgum, Tolsburgum, Borchholmia, sedes quondam Episcopi Revaliensis.

Est similiter ad sinum Vandalicû Provincia Alentakia, ubi Civitas Narvia & Nyslotth.

Hinc in littore Occidentali est provincia Wikia, in quâ excellit urbs Hapsala, Lealia, Lodha, & Parnovia.

Ratio 2. membri.

Prop. 2.

Ratio 1. in genere.

2. In specie, quo ad Esthoniæ.

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

Est provincia Mediterranea & campestris, quæ Jer-
via vocatur, ubi habetur Wittensthenium, Lais, Ober-
polen, & Felinum!

(f)

Est & provincia campestris, quæ Odenpoa dicitur,
in quâ excellunt Dorpatum, sive Topatum, Werne-
beckium, Helmetum, & Ringium.

(g)

Nec silentio prætereundum, quod variz Insulæ
Esthoniæ adiaceant, quæ singulæ suis pagis & urbibus
clarent, uti præcipuæ sunt Osilia & Dagho.

Letthia, intermedia pars Livoniæ: Metropolin a-
gnoscit Rigam, Arcemq; habet instructissimam, in
quâ Magistri Livoniæ sedem quondam habuerunt. Est
Kokenhusium, Wendinum, Wolmaria, & consimi-
les Civitates.

In specie
quodam Cur-
landiam.

(a)

Curlandia in specie ita dicta, Oppida & Arces ha-
bet, Goldingam, Candoviam, Liboviam, Windoviam
celebrem jam olim ob Aulam Magistri Ordinis Teuto-
nici, & quod Comitia quondam ibi celebrata sunt. Itæ,
habent ibi Durben, Schrandam, Grubin, Piltten, Am-
boren, & Hasenpoth, &c.

(b)

Semigallia, Nobilis est Urbe Mitoviâ, ubi sedes &
Aula Ducum Curlandiæ. Est & Urbs Seelburgum,
Bauschenburgum, Doblinum, & Dalen.

Prop. 3.

Dixerit hîc forsitan aliquis: Ergo terra ubiq; erit
habitata? Cui quidem non sine dolore respondero;
quod terra hæc, olim quidem populosa, jam alicubi pro
majori parte sit deserta.

Ratio.

Namq; ante bellicos motus, Esthonia & Livonia
ob Urbium, turrium, amplorumq; ædificiorum magni-
ficentiam, ob frequentes casas Rusticorum, & incola-
rum copiam; habebantur populosa Provincia; sed
postquam JOHANNES BASILII ascendit ad bel-
landum

landum in similitudinem aquilæ volantis cum impe-
tu, magna pars hominum egressa est in exilium: reli-
quum populi crudelissimâ lanienâ periit: finis non
fuit cadaverum & direptionis bonorum. Indè in ci-
vitatibus, ut & ruri, solitudo conspicitur!

Hinc, si quis à me quaesierit; à quibus Gentibus
Livonia, Patria nostra, jam habitetur? Condonari mi-
hi velim, si dixerò; quod coacervata plurimarum Gen-
tium linguæ, varietatem populorum demonstrent.

Etenim, Nobiles, Civitates, & Mercatores, linguâ
utuntur Germanicâ: undè, an non mihi dicere liceat,
origine illos esse Germanos?

In insulis adjacentibus & plurib; locis in continen-
te maritimis, ut & in multis Aulis, Svecicè & Gothicè
loquuntur; quod ipsum, an non evidentissimo est ar-
gumento, illos sobolem esse Svecorum & Gothorum?

In parte Boreali ad sinum Vandalicum, Finnonicâ
loquuntur linguâ: ex quo an nō colligere potero, quod
Origine sint Finnones? maximè, cum linguâ Estho-
nica, dialecto à Finnonicâ solùm differat.

In pagis quibusdam mediterraneis, antiquam Li-
vonicam retinent linguam, jam tamen maximâ ex par-
te exoletam.

In tractu Australi loquuntur linguâ Letthicâ, quam
cum Curetibus habent communem.

Ut taceam infinitam eorum multitudinem, quæ
Gallico, Polonico, Moschevitico, aliarumq; nationum
idiomate, animi sensum dexterimè exprimunt.

Si verò dicendum, quæ prisco tempore antè, quàm
à Bremensibus hæc terra inveniretur, inibi fuerit Po-
litia ratio? dixerò, quod potissimum fuerit Polemi-
ca.

Etenim

*Habitatio
terra à Sau-
romatibus
Bellicosiss.
Ratio 1. in
genere.
Ratio 2. in
specie.*

Etenim Sauromatz, populi illi vagi, tantà olim fuerunt immanitate præditi, ut pacem non intelligerent.

Et in specie ex Olao Magno liquidum est: quod Rex Suecorum Berico; qui Anno Mundi 2493. Sive, Anno à diluvio 836. Rex Sueciæ electus est; in comitijs Regni conquestus sit, quod præteritis temporibus, quibus per quadringentos & plures annos Sueci & Gothi retrò discordes fuerunt; Esthones, Livones & Curetes, ceteriq; potentes populi vicini, continuis bellis Regnum Gothiæ labefactarint. Ex quo sanè loco colligere licet; quod antiquitus optimam habuerint Politiam bellicam; cum inclytos Gothos sæpius bello sint adorti.

*Prop. 2. in-
venta terra
à Bremen-
sibus.*

Sed postquam Anno Christi 1159. à Mercatoribus Bremensibus Livonia est inventa, successivè in Politiam statum accevit:

Occupat. 1.

Fateor, quod Livones ab initio ægrè tulerint adventum Mercatorum; & armis contra novos hospites decertaverint:

Solutio.

Tandem tamen pace inità, concesserunt ut Arcem Uxkul, & postea propugnaculum Dalen exedificarent.

Occupat. 2.

Fateor, quod verà Dei cognitione fuerint destituti:

Solutio.

*I. Episcopi
soli. Episco-
pus 1o*

Sed ex singulari dispensatione Numinis cœlestis factum est, ut has terras ingrederetur Monachus, dictus MEINARDUS, qui Segenbergà ex Holsatià venerat, ille convertit multos, inter quos fuit amplissimus Vir dictus COBBE; undè quidem statim bellum secundum contra hospites est motum: sed Verbum Dei multiplicabatur. Meinardus Romã ivit, & à Pontifice

Alexan-

Alexandro III. Episcopus Livoniæ, Anno 1170. est constitutus; & ibi, ubi postea Riga est extructa, in Arce resedit, donec Anno 1193. moreretur.

Quo mortuo, à Bremensibus missus est Episcopus ^{2. Episcopus} BARTHOLDUS: contra quem tertium bellum ^{pua.} motum est, & Christiani cruentam victoriam reportarunt. Postea Bartholdus inclytam Civitatem Rigensem extruxit: undè in societatem belli vocatis Moschis & Litthuanis, Levones quartum bellum moverunt, in quo ipse Episcopus occubuit, & Christiani cruentam victoriam consequuti sunt.

Indè à Bremensibus missus est ALBERTUS, ^{3. Episcopus} tertius in ordine Episcopus, quem Innocentius III. Anno ^{pua.} Christi 1204. confirmavit; & superaddidit ^{II. Episcopus additur} Ordinem ^{ENSIGER} ENSIGERUM, sub hac conditione, ut quas terras ^{Ordo} Ethnicis eriperent, Ordo hic & ejus Magister possiderent! Habitus fuit, Pallium album, cui intextus fuit Ensis equestris, & Stella rubicunda.

Sic primus Magister Anno 1204. constitutus est ^{Ejusq; Ma-} VINNO, qui multiplicia bella gessit. ^{gister 1o}

Interim Episcopus Albertus, Episcopatum Lealiensem & Uggensem, sive Dorpatensem, fundavit.

JOHANNES I. Rex Sueciæ, Anno 1208. cum milite & viris doctis, ut Levones converteret, in Livoniã venit, Wikiam intravit: Lealiam occupavit; sed post Regis discessum, Ethnicum militem ejus ejecerunt. ^{Digressio 1o}

Hinc, Rex Daniæ, WOLDEMARE II. militem ^{Digressio 2o} insimul misit: invasit Harriam, Wiriam & Jerviam. Anno 1223. incepit Revaliam postea, Wessenbergam & Narviam edificare.

Interea temporis Vinno, Arcem Segervolde, Wendinũ & Ascheraden extruxit: Et provisor templi VVendanz, Vinnonem Anno 1223. per insidias trucidavit.

C

In

Magister 2.

(a)

In interfecti locum Anno eodem successit, VOL-
QUINUS: Edificavit Felinum: Ducem Saxonie Al-
bertum, in subsidium contra Gentes vocavit; & Estho-
nes subacti sunt. Postea Volquinus, Revaliam Da-
nis, & Russis Dorpatum, quod occupaverant, Anno
1230. eripuit, & arcem solo aquavit.

(b)

Manerat terra Livonica, ob bellicos motus diu
inculta; sed hac parta victoria, Rustici e locis desertis
& e sylvis evocati sunt: & qui Christianis sese in præ-
lijs opposuerant, facti sunt homines Proprij, & glebe
Ascripti, ut agros colerent: Qui verò cū Germanis can-
didè egerant, & cum ijs se conjunxerant, Eribundi sive
Liberi Coloni sunt renunciati.

(c)

Dorpatum ab Episcopo Hermanno von Vggenus/
est reedificatum. Dicta primitus Civitas Vggenus, à
conditore: sed à multitudine pagorum, Capitulo da-
torum, dicta est Civitas Dorpatensis, sive Topatum.

(d)

Circa hæc tempora victi etiam sunt Osilienses; Sem-
galli & Litthuani, qui tamen Anno 1238. victores ex-
stituerunt: & Volquinus in pugna occubuit.

Ordinis En-

figeri muta-
tio in Cru-
cigerum.

Sanè ante obitum suum, Anno 1234. inceperat
Volquinus agere cum Hermanno von Saltza / Magi-
stro Crucigeri ordinis Teutonici in Borussia, ut Ordo
Enfiger in Crucigerum transferiberetur: quod Ponti-
fex Gregorius IX. Anno 1238. confirmaverat: sed cū
Volquinus antè, quàm Romà rescriptum haberet,
mortuus esset, in illo desijt Ordo Enfigerorum:

1. Magister

ordinis Teu-
tonici in
Livonia.

Et HERMANNUS VALLA / Magister Provin-
cialis Borussia, Anno 1238. constitutus est I. Magister
Ordinis Crucigeri, sive Teutonici in Livoniâ. Hic
ad intercessionem Friderici II. Imperatoris, & Pon-
tificis Gregorij IX. Revaliam Regi Danie restituit:
&

& Rex Danie provinciam Jerviam cessit Magistro Or-
dinis, & insuper milites misit, quibus instructus Ma-
gister Ordinis in Moschos ivit, & Plescoam obsedit,
ac deditione cepit: quam tamen Princeps Novvgar-
densis Alexander Anno 1244. armatâ manu recepit.

Quo mortuo; Anno 1245. electus est HINRICUS
von Seymborg / qui, cū valetudinarius esset, dimis-
sionem ab officio post triennium impetravit:

Cui Anno 1247. successit THEODORICUS von
BROMENSEN. Pugnâvit contra Curetes, adifica-
vit Goldingam & Amboten. Pacem promissit Cure-
tibus si Baptizarentur; qui tamen ad Mendovum, Du-
cem Litthuanie, confugerunt, cum quo ad Urbem
Amboten cæsi sunt. Sed Magister Ordinis post trien-
nium se abdicavit.

Anno 1250. ANDREAS von STORCKMANN /
Magister Ordinis est renunciatus: Contra quem cū
insurgerent Litthuani, Samogitæ (id est, qui inhabitant
terrâ inferiorē Curetū) & Sengalli; eos feliciter fudit;
terras eorum vastavit, & Sengalli coacti sunt tributum
persolvere. Interea Episcopus Rigenfis in Archiepi-
scopatum sublimatus est. Magister verò Ordinis post 6.
Annos se abdicavit, & in Germaniam ivit.

Annuserat 1256. quando EVERHARDUS, Comes
à Seyne / Magister Ordinis eligitur. Terram Samo-
gitarum & Curlandorum depopulatus est: feliciter
egit; sed cū biennio jam exacto in morbum inci-
disset, atq; ejus curandi causâ in Germaniam ivisset,
ibidem mortuus est.

Annus numerabatur 1258. quando præesse cepit
ANNO à Sangerhusen. Contra Sengellos & Samo-
getas arma movit: sed exacto triennio evocatus, &
factus est Magister Ordinis Teutonici in Borussia.

C 1

An-

2. Magist.
Ord. Teut.

3. Magist.
Ord. Teut.

4. Magist.
Ord. Teut.

5. Magist.
Ord. Teut.

6. Magist.
Ord. Teut.

7. Magist.
Ord: Teut.

Annus agebatur 1261. quando in Ordinis Magistrum adoptabatur BURCHARDUS von HORNDESCH. Cum munitiones in Curlandia visitare, in ipsum ad oppidum Memel, Ethnici per insidias irruerunt; quibus fortiter pugnando resistens, in urbem sautius pervenit. Rigam reversus, damnum acceptum in auctores Samogitas retorquere voluit; qui tamen biennales inducias impetrarunt: quibus elapsis, & redintegrato bello, Ethnici superiores fuerunt. Magister Ord: bellum reparavit, sed Ethnici pugnam detrectarunt; undè in Semgalliam ivit, & Doblinum edificavit. Cum Litthuanis, Samogitis, Russis & Semgallis continua bella gessit. Tandem in campo Durbensi fortiter pugnans, occubuit.

8. Magist.
Ord: Teut.

GEORGIUS ab ECKSTADT / cum Anno 1264. successisset, & mortem Antecessoris vindicare conaretur, nihil effecit; undè cum Litthuanis pacem firmavit. Cum hæc agerentur, Osilienses à Christianismo defecerunt; quos tamen iteratò subegit.

9. Magist.
Ord: Teut.

Anno 1267. VVERNERUS à BREITENBURG / Magister Ordinis designatus est; contra quem Mendovus, Rex Litthuanie, Moschus & Samogita conspiraverunt. Rex Mendovus oppidum VVendinum obsedit, sed re infecta discessit; Moschus, postea Dorparum civitatem expugnavit, & cum arcem expugnare non posset, civitatem diripuit atq; incendit: quem Magister Ordinis usq; in Russiam non sine gloria persequutus est. Interea Princeps Samogitarum, Tramath, cum exercitu in VVikiam pervenit. Magister Ordinis, licet agrotans è Moschovia Rigam reversus esset; exercitum tamen conscripsit, & redeuntem Samogitam prope Monasterium Dunamundam adortus est, & fudit.

ait. Indè in Curlandiam movit, & cum per biennium præfuisset, se abdicavit, & in Germaniam rediit.

Anno 1269. præfesse cepit CONRADUS à SANDErn; edificavit VVittensthenium in Jervia, & Mitoviam in Curlandia. Bella gessit contra Moschos, Curetes & Samoitas. Post triennium causatus senium, dimissionem impetravit, & in Germaniam pervenit.

10. Magist.
Ord: Teut.

Anno 1272. OTTO à RODENSEE / electus est: cruento Marte Moschum vicit; victum, in Moschoviam est persecutus: Iseburgum occupavit, aliquot Civitates incendit: postea pax est restituta. Indè in Litthuanos & Semgallos, qui Osiliam diripuerant, ivit, & in prælio heroicè occubuit.

11. Magist.
Ord: Teut.

In extincti locum, Anno eodem 1274. suffectus est ANDREAS, qui mortem antecessoris vindicaturus, in Litthuanos, Samogitas, & Semgallos ivit; & in prælio occubuit.

12. Magist.
Ord: Teut.

Anno 1275. VVALTERUS à RODECK / electus est: fortiter pugnavit contra Samogitas & Semgallos; & cum per quadriennium præfuisset, se abdicavit, atq; in Borussiam ivit.

13. Magist.
Ord: Teut.

Anno 1278. ERNESTUS à RAGBORG / designatus est: extruere incepit Duneburgum: quæ res cum Litthuanos offenderet, contra eos ivit: sed cum recederet, insequuti sunt eum Litthuani, & orta pugna Magister Ordinis occisus est.

14. Magist.
Ord: Teut.

Anno 1279. factus est Magister Ordinis CONRADUS à RODECK: bella gessit contra Samogitas & Semgallos; sed post in Borussiam ivit, ibiq; Magister Ordinis Teutonici fuit creatus.

15. Magist.
Ord: Teut.

Anno 1281. GWILHELMUS à RAGBORG / salutatus est Ordinis Magister. Contra Litthuanos Samogitas,

16. Magist.
Ord: Teut.

magistas, & Semgallos bello decertavit. Extruxit arcem VVolmariam, Burtnick, & Trikatem. Tandem contra Semgallos pugnans, occubuit.

17. Magist: *Transilio.*
Ord: Tent: CONRADUS abs ~~HERTSENSTEN~~ Anno 1287. officio praefectus est; mortem Antecessoris ulcisci cepit; recepit Arcem Doblinum, & Semgallorum munitiones Ratten & Sydroben vastavit; & Semgallos subesse coegit.

*Ha ariha
Episcopo
ad hunc mag.*
Jam, Deo annuente, hostes externi ut ad tempus quiescerent, vi & armis erant compulsi; quando (proh dolor!) inter Magistros Ordinis & Episcopos de prioritate ceperunt esse contentiones, quae in bella civilia eruperunt.

18. Magist:
Ord: Tent: Etenim, Anno 1289. BOLTUS abs ~~HOSEN~~ electus est; sub quo contentiones illae ceperunt.

19. Magist:
Ord: Tent: Anno 1294. HENRICUS a ~~OMPEGENSEM~~ Ordinis Magister est designatus, qui quidem cum Episcopo Dorpatensi inducias, sed irritas, inivit.

20. Mag:
Ord: Tent: Similiter BRUNO, qui Anno 1296. constituebatur, cum Archiepiscopo Rigensi, Johanne von der ~~Fechter~~ aperto Marte decertavit, & Bruno in praelio occisus est.

21. Magist:
Ord: Tent: GOTFRIDUS, Anno 1298. proclamatus est Ordinis Magister, & bella intestina adhuc durarunt.

22. Magist:
Ord: Tent: Anno 1307. constitutus est CONRADUS a ~~BOCAC~~; ivit in Moschos, & Plescoam expugnavit. Episcopum Osiliensem superavit; Arcem Hapsalam, Lodham & Lealiam, nec non rotam VVikiam occupavit.

23. Magist:
Ord: Tent: Annus erat 1327. quando EVERHARDUS a ~~MON~~ Magister Ordinis audire cepit. Recruduit bellum contra Rigenses, qui in gratiam recepti, pro antiquis

nova

nova privilegia, & pacem Anno 1330. consequuti sunt. Aedificavit arcem Rigensem; postea ivit in Moschos ideo, quod cum Litthuanis contra Borussos se conjunxissent: inde Litthuanos bello fudit; Samogitas & Litthuanos, pacis conditiones petere coegit. Contra rebellantes Plescovienses, hyeme tam frigidam contendit, ut etiam milites dicerent; si Rex Romanorum essem, dimidium Regnum cum calido hypocaufto permutarem. Postea se abdicavit, & Coloniam Agrippinam transiit.

Anno 1341. BORCHARDUS a ~~OREHEDE~~ constitutus est Ordinis Magister. Statim Marienburgum & Frauvenburgum in finibus Moschoviae exaedificavit. Quod agrè ferentes Moschi, Marienburgum obsederunt; verum fugati sunt.

Notabile est, quod hoc Magistro, Anno 1343. rustici Harrienses nocte illa, quae proxima est festo Georgij, omnes ibi Germanos & Nobiles nefandum interfecerint; unde per totam Esthoniā Germani in summo discrimine haerunt. Idem tentarunt rustici in Wikiā, ut & in Osiliā. Obsederunt decem mille rustici Harrienses Revaliam, quos hic Magister Ordinis feliciter superavit. Rustici Wikenfes Hapsalam obsederant; sed cum Magistrum Ordinis advenire intellexissent, fugerunt. Qui ē Rusticis superfuere, Moschum permoverunt ut in Episcopatum Dorpatensem iret; sed fugatus est. Hinc in Osiliam ivit, Rusticos coërcuit, & coegit ut Sonnenburgum aedificarent. Interea Litthuani irruptionem fecerunt in Livoniam, & praedam onusti recesserunt. Rustici Felinenses vespere D. Thomae, sub specie frumenti advecti; cum tamen rheda armatis viris repletae essent; simili-

similiter in Arce Felino, Dominos suos Germanos interficere voluerunt; sed cum insidia essent detectæ; rusticorum plurimi sunt cæsi; & superstites, eorumque posterii, quotannis pridie Thomæ novum eam ob causam tributum solvere tenentur.

25. Magist. Anno 1347. GOSVYN ab EXER/ Ordini præfectus est. Et Magister Ordinis Teutonici in Borussia, eodem Anno, die Baptiste, à Rege Daniæ VVoldemaro III. emit Harriam & VViriam cum Civitatibus Revaliâ, Narviâ, & VVesenbergo. Interim Magister Ordinis, multa bella cum Moschis & Samogitis gessit.

26. Magist. Anno 1360. ARNOLDUS à WITTMARENDEN/ Ord. Teut. declaratus est Ordinis Magister: Contra Litthuanos & vicinos populos non sine gloria pugnavit.

27. Magist. Hinc constitutus fuit GVILHELMUS à EXER/ Ord. Teut. WERSEN; qui contra Litthuanos, Moschos & Semgallos certavit.

28. Magist. Postea eligebatur LUBINUS (LOBBE) ab Wlsen: Ord. Teut. qui cum extraneis pacem fovens, bellum civile contra Dorpatenses est exorsus.

29. Magist. Anno 1394. VVOLDEMARUS à WITTMARENDEN/ Ord. Teut. factus est Ordinis Magister. Bellum contra Dorpatenses coeptum, continuavit, qui in societatem belli vocaverant Moschos, Litthuanos & Samogitas; quos Magister Ordinis cruento prælio ad lacum Peibum fudit. Compositio tandem Dantisci est peracta.

Privilegia
Nobilium
in Harriâ
& VViria.

Notabile est, quod Nobiles in Harriâ & VViria, die Margaretæ Anno 1397. à Magistro Ordinis Teutonici in Borussia, Dn. CONRADO von WITTMARENDEN/ hoc privilegium sunt consequuti, ut non modo Filij, sed & Filia in bona Feudalia & Allodialia usque in quintum gradum succedant. Insimul Nobile erexit

Tribu-

Tribunal, in quo sex Consiliarij ex Harriâ, sex è VViria, ut & Commendator Revaliensis, & Castellanus VVesenbergenensis assident; à quorum sententiâ, provocare non licuit. Ipsi Nobiles merum & mixtum imperium acceperunt.

Anno 1402. CONRADUS à WITTMARENDEN/ 30. Magist. designatus est Ordinis Magister. Moschos cruento Ord. Teut. Prælio vicit; & victoriam persequutus fuisset, nisi Ordo Teutonicus in Borussia à Rege Polonico Jagello, & Magno Duce Litthuanie VVitoldo fuisset pressus; cui succurrere voluit. Anno 1407. cœnobium Brigittæ condebatur.

Postea creatus est Magister Ordinis THEODORUS 31. Magist. Turcke/ qui pacifice præfuit. Ord. Teut.

Anno 1415. constitutus est SIGFRIDUS RANSE 32. Magist. von Spanheim: varia bella gessit contra Litthuanos. Ord. Teut.

Anno 1425 ZISE à WITTMARENDEN/ 33. Magist. administra- Ord. Teut. re cepit. Anno 1433. die 11. Maij tota Civitas Revaliensis deflagavit. In Litthuaniam cum Exercitu ivit: sed in reditu, profluvio sanguinis extinctus est.

Anno 1434. FRANCO à Werssdorff à Magistro Ordinis Teutonici in Borussia, fuit Livonie præfectus. 34. Magist. Ord. Teut. Contra Litthuanos ivit, sed prælio commisso vicies mille milites desideravit.

Anno 1436. HINRICUS Schungel von Buckenor- 35. Magist. de, non requisito consensu Magistri Ordinis Teutoni- Ord. Teut. ci in Borussia, electus est à Livonicis militibus. Or-
tas dissensiones inter Ordinem & Capitulum Rigen-
se composuit.

Anno 1438. successit HEIDENRICUS Dincel von 36. Magist. Wverberge: duabus vicibus gloriose in Russiam movit. Ord. Teut. Bauschenburgum adificavit.

D

Anno

37. Magist: Anno 1452. renunciatus est JOHANNES Osthoff
Ord: Teut: von Wengeden. Bellum Civile contra Sylvestrem, Ar-
chiepiscopum Rigensem, gessit; & cum Kokenhusij
eundem cepisset Anno 1453. factæ sunt induciæ.

38. Magist: Anno 1471. salutatus est Ordinis Magister JOHAN-
Ord: Teut: NES à Woldhusen. Tolsburgum ædificavit: sed po-
stea contra omnem æquitatem, à suis Helmeri capti-
vatus est, & VVendinum missus, ubi in carcere conta-
buit: & publica mox secuta est calamitas.

39. Magist: Anno 1477. BERNHARDUS von der Borch/ di-
Ord: Teut: ctus est Ordinis Magister: centies mille milites colle-
git, in Moschoviam ivit, peragravit terram, & subur-
bium Plesee incendit, & re aliâ infectâ redijt; quem
discedentem Moschi sunt insequuti, & Felinum cum
adjacentibus terris vastarunt. Factis inducijs, con-
tra Rigensem Episcopum ivit; sed cum inglorius dis-
cessisset, Rigenses Arcem incenderunt. Pontifex Six-
tus IV. rem illam cum cognovisset, hunc Ordinis Ma-
gistrum excommunicavit: & ab officio depositus est.

40. Mag: Anno 1486. JOHANNES FREYDOLPH von Ro-
Ord: Teut: rinckhove administrare cepit. Contra Rigenses cum
iret, victus est. Magnus Dux Russiæ Johannes Basilij
I. Anno 1492. Narvam Russiam exædificavit, & ex illo
loco magna damna Levonib9 intulit. Narvenses, cum
Moschovitam, qui Narvæ adulterinam monetam per-
cussisset; & alium, qui cum equâ rem habuerat, ulti-
mo supplicio affecissent, Moschus quævis extrema con-
tra Narvenses & Livonos meditari cepit.

41. Magist: Anno 1495. officium Magistri Ordinis in se deriva-
Ord: Teut: ri passus est GWALTERUS von PLETTENBERCH.
Præncps Imperij I. Contra Rigenses bellum movens, id consequutus est,
ut arcem Rigensem, quam destruxerant, reædifica-
rent.

rent. Interim Magnus Dux Moschoviæ Jvan Wasiliev-
vitz in tractu Narvensi, Rigensi, Dorpatensi, & alijs
in locis, gladio atq; igne grassatus est; quem, collectâ
non magnâ manu militari, Anno 1501. feliciter fudit,
& bonam partem Moschoviæ deprædatus est. Hinc
alterâ vice Anno 1502. miles Moschoviticus per Livo-
niam grassatus est; tractum Dorpatensem, Rigensem,
Narvensem, & alia loca, miserrimè vastavit, & ultra
40000. captivos abduxit. Magister Ordinis exiguo
militum numero, utpotè bis mille equitibus, & mille
ac quingentis peditibus instructus, pridie exaltatio-
nis Crucis prælium commisit, & 90000. Moschos fu-
dit, ac victoriam, dante DEO, reportavit. Indè in-
duciæ plurium annorum firmatæ sunt. Magnus Dux
Moschoviæ, Jvan Wasilievvitz cum Anno 1505. mor-
tuus esset; successit filius Basilus; cui Anno 1528. nat9
est filius Jvan Wasilievvitz II. (id est, Johannes Basi-
lij:) qui postea Livoniam miserrimè afflixit.

Anno 1513. hic Magister Ordinis magnâ datâ pecu-
nia ab Alberto Marchione, Magistro Ordinis Teut. in
Borussia, titulo emptionis obtinuit, ne Magistri Or-
dinis in Livoniâ à Magistro Ordinis Teutonici in Bo-
russia ulterius Livoniam in feudum acciperent.

Deo annuente, Anno 1522. pura Lux Evangelij ter-
ris Livonicis illuxit: & hic Magister Ordinis ob egregia
facta, cum omnibus suis successoribus, à CAROLO V.
in Principem Romani Imperij est adoptatus: & cum
per 41. annos feliciter præfuisset, mortuus est.

Anno 1535. HERMANNUS von BRÜCKEN
dictus Hasenkamp/ præfesse cepit. Fuerunt inter Civi-
tatem Revaliensem & Nobiles vicinos magnæ conten-
tiones: pestis exorta, quæ per quinquennium in totâ
Livoniâ est grassata.

D 2

Anno

42. Magist:
Ord: S
Præncps
Imperij II.

43. Magist:
Ord: &
Princeps
Imperij III.

Anno 1549. constitutus est JOHANNES von der
RECKE: & cum pax esset, quid non otia designa-
runt?

Luxuries perdit Leuones! & fœda Tyranni!

Atq; libido altis implicat acta malis!

44. Mag:
& Princeps
Imperij IV.

Anno 1551. HENRICUS von BREX/ Magister
Ordinis declaratus est. Circa hæc tempora Moschus
in suam potestatem redegerat Cazan & Astrakan, quæ
Tartaris eripuerat: & quia induciæ, olim cum Moscho
initæ, jam finitæ erant; Livoni tremere inceperunt:
& cum viderent, quod hosti resistere non possent, in
publicis comitijs Augustæ Vindelicorum Anno 1551.
habitis, CAROLI V. Imperatoris, Romaniq; Imperij
suppetias implorarunt; Sed quia à Germaniâ, reli-
quoq; Imperij corpore, longè essent distiti; Cæsarq;
bello Turcico esset implicatus, suppetias promittere
non potuit. Ideoq; post maturam deliberationem,
datâ Anno 1553. Auræ bullâ, Cæsar ipsis concessit ut
apud Regem Sveciæ, aliosvè vicinos Princeps tutelam
quererent.

Hinc Livoni, An: 1554. Legatos duabus vicib; ad Ma-
gnum Ducem Moschoviæ miserunt; sed cum Moschus
indolerabile tributum exigeret, nihil primitus impe-
trarunt. Tandem tamen ad 15. annos prorogata sunt
induciæ eâ sub conditione, ut intereâ temporis o-
mnes controversiæ componerentur. Anno 1556. tem-
pore quadragesimali cometa exarsit: & Mense Junio
missus est à Moscho Legatus ad Episcopum Dorpaten-
sem, ut tributum exigeret; quod ipsum Episcopus,
reluctante Senatu oppidano, in scriptis promisit; sci-
licet in singula hominum capita Marcam Rigensem;
& reliqua, intra triennium solvenda. Hæc cum Dor-

pati

pati fierent, Magister Ordinis ivit contra GUILHEL-
MUM Brandeburgicum, Archiepiscopum Rigensem
ideò, quod totam Livoniam in clientelam Regis Polo-
niæ vellet translatam. Captus est Archiepiscopus; qui
cum esset Regi Poloniæ cognatus, & Margrafi Brand-
enburgici ALBERTI frater; conjunctis viribus in
Livoniam iverunt; & cum castra toto anno habuissent
opposita, per Imperatorem FERDINANDUM I. res
ita composita est, ut sumptus expeditionis Regi Polo-
niæ refunderentur; & Archiepiscopus carcere libera-
retur.

Anno 1557. GUILHELMUS a FORSTEN-
BERGE/ constitutus est Ordinis magister. Moschus
tributum sibi persolvi voluit. Ingruente jam hyeme
missi sunt Legati, qui post varios labores ita transe-
gerunt, ut Livoni Moscho quadraginta mille Joachi-
micos persolverent: sed cum pecunia in promptu non
esset, Anno 1558. die 22. Janua. Moschus in Livoniam
irruit, & Archiepiscopatum Rigensem, Episcopatum
Dorpatensem, & alias terras in Wiriam vastavit; Nar-
vam obsedit, & 12. Maij, cum ingens incendium in Ci-
vitate oriretur, Urbem oppugnavit & occupavit; ce-
pit Wessenburgum, & alias Arces expugnavit. Die 1.
Julij Dorpatum deditione cepit. Quâ famâ incre-
brescente, fugit præfectus Wittenstheniensis. Com-
mendator Revaliensis, Urbem & aulam cessit Regi Da-
niæ, & missi Legati ut à Rege Daniæ militem impetra-
rent: sed cum Rex nihil promittere posset; misit so-
lùm aliquam annonam & pulverem tormentarium.
Posteâ hic Magister ob senectutem ab officio dimis-
sionem impetravit.

45. Magist:
Ord: &
Princeps
Imp. V.

D 3

Anno

46. Magist:
Ord: 6
Princeps
Imp. VI.

Anno 1559. Magister Ordinis creatus est GOT-
HARDUS RETLER / qui à milite Danico Civitatem
& Arcem Revaliensem recepit. Terras aliquot oppi-
gnoravit, quo pecuniam acciperet, & militem con-
scriberet. Circa Martinalia, in castra Moschi felici-
ter irruit: Arcem Rigensem recepit, & deindè in hy-
bernia ivit. Anno 1559. Episcopus Osliz & Cur-
landiz, JOHANNES MONNIGERHUSEN / u-
trumq; Episcopatum cessit FRIDERICO II. Regi Da-
niz, qui in gratiam fratris sui MAGNI Ducis Holsatiz,
eas terras accepit. Anno 1560. redit Moschus, occu-
pat Marienburgum, vastat terras Rigenses, & quavis
immania designat. Accessit Dux Holsatiz MAGNUS,
& Episcopatum Osliz ac Curlandiz occupavit. Mo-
schus circa festum Pentecostes; Harriam & Letthiam
vastavit: & alia loca occupavit, terrasq; Revalienses di-
ripuit: undè cum in tantis angustiis versarentur Re-
valienses, nec ulla spes defensionis ab Imperio, aut ali-
undè appareret; ab ERICO XIV. Rege Sveciz, auxi-
lium & defensionem petiverunt. Sed cum ERICUS
responderet, non esse pecuniam, quam mutuo dare
posset: verum si Imperio & tutelz ipsius Civitas Reva-
liensis se vellet subicere, ex Christiana charitate pa-
trocinium & defensionem Urbis, DEo annuente, se
suscepturum esse. Revalienses, re cum Nobilitate vicina
& Civibus communicata, magistro Ordinis juramen-
tum fidelitatis renunciarunt. Quod quidem magi-
stro Ordinis, dolori fuit; sed cum nec aliter ipse ma-
gister Ordinis Dn. GOTHARDUS RETLER agere
posset, in fidè & clientelam SIGESMUNDI AUGUSTI
Regis Poloniz, se dedit, & tanquam membrum Regni
Polonici ac magni Ducatus Lithuaniz receptus est.

Quippè,

Quippè, dictus Dn. GOTHARDUS Retler / die 5.
Martij Anno 1562. in arce Rigensi, Poloniz Regis com-
missario Illustri: Dn. NICOLAO RAZEVILO,
Palatino Vilnensi, Ordinem suum resignavit. Et, pri-
mum Crucem, deindè Sigillum, postea Literas & Di-
plomata omnia, quæ Ordo ille à Cæsaribus accepe-
rat: præterea claves Arcis Rigensis & portæ Civitatis,
officium Commendatoris, jus cudendæ monetz, Ve-
tigal piscium, & omnia alia sua & Ordinis jura, Po-
loniz Regi cessit ac tradidit. Quà facta renuntia-
tione, Gothardus à prædicto Palatino nomine Regiz
Majestatis, Dux Curlandiz & Semgalliz publicè pro-
clamatus est. Filios, Duces pro tempore Curlan-
diz & Semgalliz, reliquit Illustrissimos & Celsissi-
mos Principes ac Dominos

DN. GVILHELMUM cui Natus Ill: & Celsis: DN. JACOBUS &c.	DN. FRIDERI- CUM.
---	----------------------

Revalienses, cum Regi Sveciz ERICO XIV. se sub-
jecissent; amplà pecuniâ, com meatu, milite, tormen-
tis, omniq; instrumento bellico eis venit auxilio. Le-
gatos misit ad Magnum Ducem moschoviz, quo Re-
valienses in pacis fœdere cum Rege divo GUSTAVO,
Patre suo b. m. quondam inito, unâ comprehenderen-
tur: sed Moschus, ægerrimè ferens, Revaliam ab Erico
Rege in patrocinium esse receptam, & novas conditio-
nes paci adjungi; vix biennij inducias concessit. An-
no 1562. Svecicus Revaliz præfectus Parnoviam, oc-
cupat, quod oppidum à magistro Ordinis Regi Polo-
niz traditum erat. Similiter Wittenstenium expu-
gnat. Padisam quoq; cœnobium, MAGNO, Holsatiz
Duci

Duci attributum, possidet. Hinc Rex ERICUS, Sigismundum Augustum, Poloniæ; & Fridericum, Daniæ, Reges contra se irritat, ut & Lubecenses, quod eis prohibere vellet navigationem Narvicam. Rex Svecorum ERICUS mittit ad Regem Daniæ Legatos, ut foedera inter parentes inita, renoventur; quod licet fiat; tamen statim rescinduntur; Siquidem Legati Regis ERICI, Hassniæ prohibentur portâ excedere, idq; ideò, quod publicæ fidei literas non attulissent per Daniam in Hassiam ituri. Accessit, quod Regis Erici legatis vix digressis, magni Ducis Moschoviæ Johannis legatio ducentorum hominum; deindè etiam Poloniæ Regis nuncij conjunctionem & fœdus contra ERICUM Sveciæ Regem petentes, secuti sunt. Hinc Anno 1563. Rex Daniæ Fridericus, ut & Lubecenses apertum bellum contra Ericum meditantur: Rex Ericus classem armatam opponit. Denunciat Rex Poloniæ bellum; undè cum fratrem JOHANNEM, Finlandiæ Ducem; qui tunc Regis Sigismundi sororem Catharinam in conjugem duxerat, suspectum haberet: Rex Ericus, primum belli impetum in fratrem Johannem convertit, quem cepit, & Grypsholmiæ cum Ducisâ in custodiam dedit. Dux megapolensis Christophorus, in Partes Regis Erici transivit; & cum fuisset coadjutor Archiepiscopatus Rigensis, illud occupare voluit: sed à Duce Curlandiæ captus, & in Poloniam captivus missus est. Ipse Rex Ericus, Arcem Rarck / quam Polonus suam esse voluit; inde Hapsaliam, quam magnus Dux Holsatiæ sibi vendicabat, occupavit.

Venit & exercitus Polonicus, & Lealiam ab obsidione Svecicâ liberavit, & cepit; quam tamen Sveci
mox

mox iterum receperunt; ut & Anno 1564. occuparunt Lodham. Sed Anno 1565. Parnoviam Urbem, quam Sveci tenebant; Poloni, Germanorum equitum, qui Regi Erico antè militaverant, proditione ceperunt. Moschus hac Germanorum proditione cognitâ, metuens ne simili stratagemate Dorpatum amitteret, omnes Germanos Dorpato in Moschoviam captivos abduxit. Anno 1566. miles Svecicus irritò conatu Parnoviam obsedit: Osiliam verò diripuit. Anno 1566. pestis grassata est. Anno 1567. Svecicus exercitus Lemsaliam cepit; & multos Polonos interfecit; sed commisso prælio, Polonus superior exstitit. Anno 1568. naves Lubecensium & Dantiscanorum pyriticâ exercuerunt. Milites Parnovienses, omnia vastârunt: In Wiriam, quam Moschus suam esse volebat, irruerunt; & Wessenburgum incenderunt.

Anno 1568. cum capto fratre Erico, JOHANNES III. Rex Sveciæ designatus esset, statim Revaliam novum misit Gubernatorem Dn. Gabrielem Christierni, L. Baronem. Anno 1569. Mense Julio, classis Danica ultra triginta naves è portu Revaliensi vi abduxit: Moschus interim suos Legatos misit, ut Livonos permo-
verent, quo in partes Moschorum transirent. Ipse Moschus in suos subditos Neugardenses, Plescovienses & alios crudelissimè sæviit, hoc quæsito colore, quod in partes Polonorum inclinarent. Rex JOHANNES Legatos misit, quo Magnum Moschorum Ducem Johannem Basilium placaret; sed irritò conatu; siquidem prætendit, Reginam Sveciæ Catharinam, Regis Johannis III. Uxorem, antè fuisse suâ Sponsam. Magn9
Dux Moschoviæ, hinc Ducem Holsatiæ, MAGNUM, Regem Livoniæ renunciavit: qui novus Rex 21. Au-
gusti,
E
gusti,

Rex 21.

Livonia
sublimatus
in Regnum.
1. Obsessio
Revaliensis

gusti, milite Moschovitico instructus Revaliam obsedit: die 6. Octobris plures milites advenerunt: ut & 12. Januarij Anno 1571. & Urbem graviter affligere sunt aggressi, donec 10. Martij, re infectâ obsidionem solverent, & in Oberpolen irent. Rustici in Harriâ & Jerriâ, cum à Moscho spoliati essent, ierunt in Wiriam, quæ Moschi erat, & omnia vastarunt. Hinc varia bella, pestis, & Annonæ caritas incepterunt. Die 21. Octobris, cum Reinholdus à Rosen/Dorpatum è manibus Moschi liberare vellet, & conatus ejus non succederet; omnes cives Dorpatenses Germanos, qui tamen rebellionis ignari erant, miserrimâ lanienâ interfecit; & eorum bona diripuit. Quod ubi Rex Magnus cognovit; licet innocens, tamen fugit è terrâ Moschi in Arensburgum. Anno 1572. Rex Magnus, iteratò ad partes Moschi transivit. Die 7. Septembris, novus exercitus è Sveciâ Revaliam venit; cum Moscho ad Urbem Wesenburgum, ut & Oberpolen, concertavit. Anno 1573. cum antea Magnus Dux Moschoviæ per Legatos priora bella in Livoniâ gessisset, Calendis Januarij ipse cum duobus filiis adfuit, & arcem Wittenstenium sexto obsidionis die vi expugnavit, & inauditâ crudelitate in captivos grassatus est; Johannem Bojen, præfectum arcis, nec non Nobiles aliquot Svecos & Livonos, verubus alligatos, ad ignem vivos affavit. Hinc Moschus, exercitum in tres partes divisit; cum unâ, in Russiam redijt: alteram, ad Arcem Rarclâ oppugnandam; & tertiam, ad Arcem Lodham occupandam misit. Lodhenses verò virtute Nicolai Achatzij, Svecorum ducis, Moschos partim occiderunt, partim dissiparunt, & insignem victoriam de Russis, prædamq; opimam sunt consequuti! Dominica jubilate,

Iate, Rex Magnus, cū consobrinâ Magni Ducis Moschoviæ Mariâ Nuptias Neuogardiæ celebravit. Anno 1574. ineunte, in Livoniâ Nicolaus Achatzjus & Pontus De la Gardie, Svecorum Regis Duces, cum Germanis & Scotis 5000. qui superiori Anno Revaliam venerant, ad recuperandam Wesenbergam profecti sunt: sed cum aliquot oppugnationes irritò conatu tentassent; tandem orto in castris Svecorum, inter Germanos & Scotos intestino prælio, in quo 1500. Scoti perierunt, re infectâ Revaliam mense Aprili redierunt: Sequente Æstate & Hyeme, Russi sine intermissione totam Harriam usq; ad portam Revaliæ vastarunt, hominesq; ac jumenta abduxerunt. Equites Livonici & Germanici, quibus Rex Sveciæ pro restantibus salarijs arces Habsalam, Lodham & Lealiam tradiderat; sæpius in vicinos Rusticos factâ eruptione, omnia diripuerunt. Annuserat 1575. quando jam dicti equites, prædictas Arces sibi oppignoratas, Regi Daniæ vendiderunt, qui octoginta millium aureorū solutionem ad festum Johannis Baptistæ, ut & securitatem à Moscho promiserat; sed mox adfuit Moschi exercitus, & omnem illum tractum vastavit: Annoq; sequente 1576. cum Moschus rediret, prædictas Arces & Oppida occupavit. Rex Daniæ, qui cum Moscho tunc temporis in fœdere fuit, misit Legatos, qui de injuriâ illâ cum Moscho expostularent; sed respondit; nescivisse se, terras, quæ hæcenus hosti suo Sveco paruerant, in Dani potestatem pervenisse. Misit Imperator MAXIMILIANUS II. Legatos, qui cum Moscho agerent, ut cum Revaliensibus pacem iniret; sed irritus fuit conatus. Hinc extrema urgente necessitate, Revalenses, Mense Augusto, pauperrimis Rusticis, qui Revaliam

valiam profugerant, concesserunt, ut in Russiam prædatum irent; quod cum benè successisset, Rustici quoque arma amare ceperunt.

2. Obsessio
Revaliensium.

Moschus magis indè irritatus, Anno 1577. die 22. Jan. secundà vice Revaliam obsidere incepit: expugnationem, igne & ferro crudelissimè urfit. Milia insimul milites, qui per glaciem in Finlandiam prædatum irent. Omnia extrema sunt tentata, verùm die 13. Martij, Moschus re infecta obsidionem solvit. Revalienses, Mense Aprili militibus concedunt, ut, quas Moschus in Esthonia terras occupaverat, diriperent; undè maxima exorta est calamitas: quam auxit, quod Rex Poloniae STEPHANUS, Urbi Dantisco, à se proscriptæ, bellum minitaretur; quam ob causam è præditijs Livonicis copias suas evocaverat. Occasionem illam observabat Moschus; cum filio natu Majore Johanne, terras Poloniae Regi subjectas invasit; occupavit; & tam horrendum in modum grassatus est, ut cum arcem & Oppidum Wendinum obsidione cinxisset, & spes effugij non superesset, trecenti homines, sumptà prius Sacra corna, Heroës imitati, pulvere, tormentario posito & incenso, interirent. Et cum Moschus in oppido Ascheradâ, Ducis Holsatiae Magni ministros & consiliarios crudelissimè trucidasset idèò, quod Dux Urbes aliquot, non velut Moscho immediatè Domino, sed sibi parituros accepisset. Dux Magnus eâ immanitate permotus, à Moscho defecit, & cum conjugè Piltam in Curlandiam transivit. Et Rex Poloniae Stephanus Bathori permotus, in Sveciam Legatos misit, qui Sveciae Regis auxilium deposcerent, cum pollicitatione præmij finito bello definiendi. Undè Rex Johannes permotus, misit auxiliares copias

cum

eum hac conditione, ut singula, quæ jure belli occuparentur, essent occupantis.

Interea Rigenses & Curetes, ad Moschi vicinitatem trepidantes, quasdam arces receperunt; ut & Johannes Buring scriba, solerti stratagemate Wendinum occupavit: quod oppidum Moschus ut reciperet, Anno 1578. irritò conatu aggressus est. Post discessum Ducis Magni, Oberpolen se dederat Regi Sveciae, & milites indè eruptionem facientes, quondam amplum illud suburbium Dorpatense, 4. Junij in cinerem redegerunt. Moschus id agere ferens, 25. Julij occupavit Oberpolen, & VVendinum obsedit. Svecicus exercitus, qui cognoverat Polonicum exercitum in tractum Rigensem venisse, ad eum misit; & conjunctis viribus, 21. Octobris exercitum moschi, VVendinū obsidentem, fudit; & dehinc fortuna moschi paulatim mutari cepit.

Etenim, Anno 1579. Sveci, primâ irruptione in Februario susceptâ, in Russiam irruerunt. Rigenses expugnarunt Kirrienpe: Sveci 18. Julij suburbium Narvense incenderunt. Et licet moschicus exercitus, Mense Julio omnia in Harriâ vastaret, atq; 27. Julij in Curlandiâ irret: & tertiâ jam vice contra Revalienses movere constitueret; tamè, Deo ita dirigente, Rex Poloniae Stephanus Bathori provocatus, in Moschoviam irruit, & plurima loca occupavit. Territus Moschus inducias petijt, verùm ijs non obtentis, milites suos Tartaros in Livoniam prædatum misit. Svecicus exercitus, 13. Sept. obsidet Narvam, sed sine successu.

Anno 1580. exercitus Polonicus, Mense Julio iterum in Moschoviam. miserat & Rex Sveciae suum exercitum, Duce Ponto Dela Gardie &c. qui 4. No-

E 3

vembris.

vembris Kexholmium occupavit: & relictus in Livonia exercitus Svecicus non cessavit, sed 28. Decembris Paden expugnavit.

Singulare est, quod sub Anni 1581. exordio, milites à Sveciâ per glaciem Finnonici maris profecti, 20. Februarij obsident Urbem VVesenbergam: & 1. Martij globulis ferreis ignitis incendunt, & 4. Martij ditione accipiunt. Tolsburga se dat similiter. In Æstate, Moschis eripiunt provinciam VVikiam, quam Moschus Danis olim extorserat. Lodham 22. Julij; hinc Parnoviam; inde Lealiam; 6. Augusti Hapsalam; & Narvam Livoniæ 6. Septembris expugnant. Russica Narva 17. Sept: se dedit. Eodem victoriæ cursu, Jvanogorodam & Coporjam, Russiæ Arces & Provincias; & in Livoniâ 24. Novemb: VVittenstenium recuperant, & totam provinciam Jerviam recipiunt.

Tam felices Regis Svecici successus, cum Stephanus Rex Poloniæ, Plešcoviam in Moschoviâ obsidens, audivisset; dixit: se laborem & pericula bella sustinere; Svecos fructum decerpere: se casses & retia custodire, à Svecis apros capi.

Territus Moschus, jam incipit à Poloniæ Rege inducias petere: quas exclusis Svecis Anno 1582. die 15. Januarij, in decennium accepit. Facta est pacificatio per Legatum Pontificis Gregorij XIV. Et Moschus terras, quas in Livoniâ habuit, ita Regi Poloniæ cessit, ut Moschus reciperet terras, quas Polonus in Moschoviâ occupaverat. Deducuntur hinc ex totâ Livoniâ, Moschorum reliqua adhuc prasidia: & tempore quadragesimali Stephanus Bathori Rigam ingreditur, eiq; homagium ibi præstatur. Cateri Livoni, pro antiquis bonis & libertate supplices sunt, sed dilatoriū respon-

sum

sum accipiunt. Mox à Rege Sveciæ Johanne III. per Legatum, eam Livoniæ partem, quam Sveci, Polono in Moschoviâ bellum gerente, occupaverant, sibi petit restitui.

Rex Johannes, iustâ morus indignatione, respondet: Cum Sibi, Reginæ suæ & Liberis suis, non solum dos promissa, sed & ingens pecuniæ summa à se mutuo data Regi Sigismundo; & insuper suæ Reginæ hæreditas paterna ac materna, & alia bona tam mobilia quàm immobilia ex Regno Poloniæ & Litthuaniam debeantur, quæ totos jam viginti annos non sine magnâ molestiâ & sumptibus poposcerat; existimasse se, quæ sibi ex Regno Poloniæ deberentur, Regem Poloniæ soluturum potius, quàm Regis Sveciæ ditiones, nullo jure ad ipsum pertinentes, inique & minaciter petiturum esse. Id verò præter omnem expectationem & mentem suam, contra affinitatem & amicitiam, quæ inter Reges Regnaq; Sveciæ ac Poloniæ hætenus viguerit, sibi accidisse. Item; se solum, annuente DEO, multos annos antè, quàm Rex Stephanus de oppugnandis Moschis cogitasset, totius belli molem adversus eos sustinuisse.

Interea temporis, quia Regna Cazan & Astracan à Moscho defecerant: Moschus relicto Rege Sveciæ, in Tartaros exercitum duxit: & sub primordio Anni 1583. Legatum misit Revaliam, & per literas inducias petijt. Mense Majo utriusq; partis Commissarij convenerunt in Moschoviâ ad fluvium Plusmunde: Induciæ solum à 9. Maij, ad 9. Julij constituuntur.

Notabile, quod Episcopatus Piltenis in Curlandia, hætenus ab omni bello fuerit immunis; sed cum Magnus, Dux Holsatiæ, ejus loci Episcopus, mense Fe-

bruario

Digressio.

bruario mortuus esset; & Capitulares magis faverent Dano, quam Polono; Rex Polonia suum exercitum miserit, qui Episcopatum illum vi & armis occuparunt.

Commissarii Regis Sveciæ & Moschi, 31. Julij iterato convenerunt; Die 5. Augusti induciæ triennales sunt constitutæ sub hac conditione, ut interea temporis, Rex Sveciæ cum omnib9 pertinentijs pacificè obtineret, quæ occupaverat. Item, ut captivi redimerentur, & libera essent mercimonia.

Annus erat 1586. quando Rex Sveciæ, Johannes III. Legatos ad fines Moschoviæ de perpetuâ cum Moscho pace, vel de inducijs prorogandis, acturos misit. Quippe, cum Stephanus, Rex Poloniæ, Smolensem & Severiensem Ducatus à Moscho reposceret, aut bello se eos repetiturum affirmaret; pacem Moschi cum Svecis Studiosius conficere unice cupiverunt: nec neglexerunt cum Poloniæ Rege tractationes de pace in eundâ suscipere: quâ de causâ induciæ usq; ad Pentecostes festum sequentis Anni 1587. prorogatæ sunt. Irrita quidem cum Svecis de perpetuâ pace fuit tractatio; sed induciæ quadriennij, confirmatæ sunt.

Annus agebatur 1586. & dies erat 6. Decembris, quo Rex Poloniæ Stephanus Bathori emoritur: & Anno sequente 1587. Poloni, Sigismundum, Sveciæ Principem, in Regem eligunt. Quod cum parenti Regi Sveciæ JOHANNI III. renunciatum esse; principio sollicitè rem secum reputavit: tandem tamen permisit, filium suum cum classe 24. navium, Dantiscum trajicere; datâ instructione, ut nave non egrederetur, sed in Sveciam potius rediret, nisi Proceres Regni Poloniæ, articulum de Livoniâ in Regis juramento præ-

teriri

teriri permetterent. De quo cum tandem conventum esset, SIGISMUNDUS, Rex Poloniæ, solenni inauguratione 17. Decembris fuit insignitus.

Anno 1589. die 23. Julij, Rex Sveciæ JOHANNES III. ivit in Livoniam ad colloquium cum filio Sigismundo Rege Poloniæ instituendum: qui sub exitu mensis Augusti, ad patrem Revaliæ commorantem accessit. Cum per integrum mensem de publicis Regni rebus inter se consultassent; relatum est; Turcas, junctis Tartaris, terribilem in Poloniam fecisse irruptionem: Proindè Rex Sigismundus, 30. Sept. Revaliâ discedens, in Poloniam redijt.

Hinc Rex Sveciæ JOHANNES III. mittit Legatos ad fines Moschoviæ de pace aut de inducijs prorogandis; quæ solum per duos menses ad Nonas Januarij sunt prorogatæ.

Anno 1590. cum de pace tractatus ideò esset irritus, quod Moschi villam Jammensem incendissent; & ingentem exercitum clam secum adduxissent, & Jammam arcem occupassent; exercitus Svecicus, Wesenbergam se recepit. Exercitus Moschoviticus hinc Alentakiam totam, ut & Finlandiam, direptionibus & incendijs vastavit: Narvam 4. Februarij obsedit, & oppugnatione continuatâ, die 21. Februarij deditione accepit. Tandem usq; ad 9. Januarij Anno 1591. induciæ sunt compositiæ: & Moschi exercitus è Livoniâ in Moschoviam est abductus.

Hinc Rex JOHANNES III. 17. Nov. Anno 1592. placidè obdormivit: & Rex Poloniæ SIGISMUNDUS, à Regni Sveciæ Proceribus honorificè in Sveciam est invitatus: Anno 1593. pridie Calendarum Octob. salvus Stokholmiam appulit; & Anno 1594. Idibus Marti: Vbsalia coronatus est: & Mense Julio è Regno Sveciæ discessit.

F

Sub

Sub initium Anni 1595. pax perpetua inter Regna Svecorum & Moschorum post 37. Annorū bella, brevibus inducijs subindē interpolata, per Legatos Regis Sigismundi & Magni Ducis Moschoviæ, Dei beneficio, die 18. Maij conclusa est; & Sveci, Arcem Kexholmiam Moschis reddere promiserunt: Captivi utrinq; liberi dimissi; & Moschorum cum Svecis ac Germanis commercia, Narvæ & Revaliæ sunt restituta.

Verū quia Rex Sigismundus, in Sveciā Vbsaliæ cū coronaretur, jurarat de Augustanæ Confessionis exercitio libero relinquendo: sed reliquerat Pontificiæ sectæ concionatores; gliscentibus indē motibus, Anno 1600. in comitijs Lincopiensibus Patrem Sigismundū Regem Poloniæ, & filium Vladislauum in Sveciā abdicantes, excluderunt: & Illustrissimum Ducem CAROLUM IX. in Regem Sveciæ elegerunt: quod Anno C. 1602. in Comitijs Stokholmensibus; & Anno 1604. in Comitijs Norkopensibus fuit repetitum. Hinc Dux Carolus in Finlandiam ivit, motus ortos composuit. Simili prosperitate usus in Livoniā & Esthoniā, Harriā Wikiam & Wirlandiam sine cōde & sanguine occupavit: Progressus, pugnando cepit Parnoviam, Dorpatum, Volmariam, Kakenhusium, Vxelim, Wendam; ad Kercholimiam infeliciter pugnāt. Anno 1605. Rigam obsidione cinxit, sed ingruente brumā obsidionem solvit: & per Bothniam in Sveciam reversus, Anno 1607. die 15. Martij Vbsaliæ Rex Coronatus est: nec multo post virtute Illustrissimi Herois Jacobi De la Gardie Polonos fugavit, & Russos ad obsequium compulit; indē Russi, cum Polonorum oppressiōibus premerentur: Anno 1608. Magnus Dux Moschoviæ Legatos in Sveciam misit, & Regē fœderis inter Svecos & Moschos Anno 1595. initū, in memoriam revocavit; & à Rege Ca-

rolo IX. ut copias subsidiarias mitteret, impetravit: ubi cum Russi postea à fœdere discessissent: post obitū Caroli IX. Filius ejus, Rex Serenissimus GUSTAVUS ADOLPHUS eo rem redegit, ut, annuente Christo, Anno 1618. inter Regna Sveciæ & Moschoviæ æterna pax iniretur.

Residua adhuc erant Polonorū per Livoniam turbæ, quas ut componeret, Livonicas expeditiones suscepit. Anno 1617. in Livoniam pervenit: Fortilicium ad Dunam occupat; Parnoviam per deditionem, Windaviam partim per vim, partim per deditionem recipit. Anno 1618. die 15. Novembris, induciæ biennales factæ sunt, quia Moschi & Tartari cruentas in Poloniā irruptiones fecerant.

Elapsis inducijs, Anno 1621. expeditionem secundam in Livoniam instituit: propugnaculum prope Dunam 6. Augusti occupavit: Rigam, 15. Septembris obsedit; & cū fortiter ab utrāq; parte pugnatum esset, 15. Decembris, S. R. Maj. Imperio se submisit. Anno 1623. Polonos in campo Mitaviensi tam acriter aliquoties impugnavit, ut ad Annum inducias impetrare cogerentur, quæ postea ad Annum 1625. sunt prorogata.

Divus GUSTAVUS ADOLPHUS, Anno 1625. tertiam expeditionem in Livoniam suscepit; Kakenhusium, Nydorpium, Selburgum, Duneburgum, adeoq; totam Livoniam; & deinceps Lithuaniam invadens, Birsenum; indē per Curlandiam & Semgalliam regrediens, Mitoviam & Bauschiam, aliasq; arces & civitates in suam potestatem asseruit; & victorias, annuente Deo, persequens, eō rem redegit, ut Anno 1629. Poloni in Sexennialium induciarū condiciones descenderent,

Sic ab extremo septentrione, Divus GUSTAVUS ADOLPHUS, victorica arma, Duce Christo, per Moschoviam, Lithuaniam, Curlandiam, Semgalliam, Livoniam, & Borussiam diffuderat: & eadem jam heroico impetu per Germaniam ad Alpes usque protulerat; quando Academiam hanc GUSTAVIANAM, quæ Dorpati est ad Embeccam, serenissimè erigit; & per Illustrem ac Generosum Dominum, Dn. JOHANNEM SCHYTTE, L. Baronem de Düderoff / Dynastam in Grönö & Stronßrum / Equitem Auratū, S. Reg. Maj. & Regni Sveciæ Senatorē, die 15. Oct. An. 1632. magnificentissimè curat introduci.

Regina. Effluxis sexennalibus cum Polono induciis; Serenissima & Potentissima Princeps ac Domina, Dn. CHRISTINA, Svecorum, Gothorum Vandalorumq; Regina, &c. Domina & Regina nostra Clementissima, id egit, ut, Deo Annuente, Anno 1635, die 2. Septemb. Sumstorff ad 26. Annos pro terris hisce Livonicis, scilicet ad 1. diem Julij veteris Calendarij, Anni 1661. prorogarentur.

*Peroratio,
ejusq; l.
Repetitio.* Sic, A. I. quasi per medium profundum incedens, paucis vobis enarravi, quæ retrò fuerint fata Livonorum: scitis, & breviter cognovistis statum in Ecclesiasticis & Politicis; Audivistis, quomodò in Livoniâ sæpius audita sit vox impetus rotæ, equi frementis, gladij micantis, & hastæ fulgurantis!

Amplificatio. O sortem Livoniæ afflictissimam, quandò pardus vigilavit super civitates, & hostis manū misit ad omnia desiderabilia!

*Affectuum
motio.* Deo misericordi immortales agimus gratias, quod auspicijs Serenissimorum & Potentissimorum Divorum Regum Sveciæ nobis concessit, ut in Livoniâ jam sedeat populus in pulcritudine pacis, & in tabernaculis fidei, & in requie opulentâ. Serva, ô Alme DEUS, Serenissimam & Potentissimam Principem ac Dominam, Dn. CHRISTINAM, Regnorum Sveciæ, Gothiæ, & Vandalæ, Reginam electam, ac Principem hereditariam; Magnam Principem Finlandiæ; Ducem Esthoniæ & Careliæ; Dominam Ingridiæ &c. Dominam & Reginam nostram Clementissimam: sit Justitia cingulum lumborum & Fides cincturæ renum: Attollant portæ Aulicæ limina sua, & eleventur portæ Imperij ut ingrediatur Rex Gloriæ: Fiat Pax in virtute Domini, & abundantia in turribus Ecclesiæ. Vivant Regni Proceres Illustrissimi, & audiat vox dicentium; Confitemini Domino exercituum; terra dat fructus suos; & ligna camporum fructum suum. Colludent Dominum omnes, qui noverunt Nomen Domini.

